

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Гуцалюк Ю.С.

аспірантка,

Національний університет «Острозька академія»;

викладач,

Відокремлений структурний підрозділ

«Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж

Київського національного торговельно-економічного

університету»

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ РЕЛІГІЇ ЯК ОДНОГО ІЗ ВЕКТОРІВ ІСНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНОЇ ЄВРОПИ

Релігія завжди відігравала значну роль у житті суспільства, на свідомому чи несвідомому рівні населення, інколи на офіційному чи не офіційному рівні. Соціально-політичне пристосування ролі релігій у публічному просторі тяжіє до деїделогізації та юридизації. Йдеться не так про те, щоб знайти місце для феномена, котрий вважають загрожує соціально-політичному ладові, а впорядкувати здійснення релігійної свободи, а також свободи нерелігійності в секуляризованих та плюралістичних суспільствах, що піклуються про недопущення дискримінації.

Серцем цивілізаційної тотожності Європи є саме чисельність культур, що її утворюють; культур, що перебувають у постійних взаємних суперечках та діалогах; культур, пронизаних твердженнями та запитаннями; культур, що безперервно розпадаються та складаються знову. Тотожність європейську, протиставлену іншим, визначити неможливо, бо різниця, інакшість існує в самому серці Європи і не є для неї лише зовнішньою.

Актуальність даної теми полягає у тому, що релігійні виміри національних або регіональних тотожностей сьогодні не є сталими, тому що релігійний пейзаж більшості країн Європи за останні десятиріччя сильно плюралізувався. У сучасному європейському суспільстві панує свідомість, що є менш категоричною до релігії. Це актуалізує

необхідність глибокого та різностороннього дослідження місця релігії у соціумі в контексті європейського суспільства.

Дана тема має значний науковий інтерес, зокрема у працях таких науковців як Ж.-П. Віллем «Європа та релігії», Р.М. Брауна «Правила діалога», М. Бубера «Диалог», Jean-Paul Willaime «Univers scolaires et religions», Jocelyne C. Islam «Citizenship and the dynamics of European Integration» розглядалися питання про роль релігії у європейському суспільстві, її значення, перспективи розвитку, свободи чи детермінізму.

Протягом європейської історії релігії відгравали у формуванні держав-націй роль, якою не можна знехтувати. Релігійний фактор найрізноманітнішим чином втручався в побудову колективних, національних та регіональних тотожностей. Потрібно й оцінити те, наскільки глибоко тепер просякнуті національною культурою релігійні традиції, що від покоління до покоління формували країни та людей [3, с. 25].

Відносини між Церквами та державою й громадським суспільством являють собою елемент, неодмінно притаманний утворенню національних суспільств. Будь-яка політична інституція пов'язана з певним ставленням до існування релігії. Така інституція включає релігійний вимір, заснування будь-якого політичного ладу має розв'язати питання присутності релігій у громадському суспільстві [3, с. 27].

Релігійні виміри часто є присутніми в тому, як люди осмислюють свою національну або регіональну територію. Тому, щоб стати на шлях інтеграції, Європа має інтегрувати своє філософське та релігійне розмаїття та визначити, у своєму масштабі, ставлення до релігійних фактів, що є сумісними з принципами демократичних суспільств, які, серед іншого, характеризуються взаємозалежністю політичної та релігійної влади. Чи то на рівні практики, чи то на рівні релігійних орієнтацій як таких, європейська інтеграція знову ставить питання про стосунки між релігіями, державою та громадянським суспільством, іншими словами – питання про лаїчність.

У той чи інший спосіб європейські уявлення мають інтегрувати різні політичні та релігійні спадщини Європи. Важливе значення, якого під час європейської розбудови набувають тематика прав людини та засадничі принципи плюралістичних демократій (правова держава, розподіл влади, індивідуальні свободи, визнання прав меншин...), свідчить про виникнення певного політичного та релігійного екуменізму прав людини, так само як і про розвиток лаїчності, якої не в останню чергу вимагає саме релігійна свідомість. Релігійні діячі котрі беручи участь у створенні Європи, якщо

вони схвалюють прагнення людей до взаємного пізнання, можуть сприяти також постійній підтримці цього розподілу між релігією та політикою, який є невід'ємним від демократії [8].

Становище релігій у Європі може бути описане як фразою *believing without belonging* (вірити, але не належати), так і фразою *belonging without believing* (належати, але не вірити). В даний час це прослідковується дуже чітко.

Вірування продовжують існувати, та навіть виникають знову, а приналежність занепадає й послаблюється; а з другого боку, постійно робляться заяви про релігійну приналежність, мало пов'язані з вірою та практикою. Через автономізацію релігійного досвіду індивідів від інституційного керівництва, яке має претензію надавати цьому досвідові форми, обидві тенденції є наявними в різних країнах Європи [8].

Із багатьох точок зору релігійна кон'юнктура в Європі є на сьогодні парадоксальною. Якщо деякі країни Європи – зокрема, Англія та Франція – були колись великими країнами-місіонерами, то сьогодні вони є країнами, на території яких здійснюється місія, тобто відбуваються дії, спрямовані на поширення релігій, що мають свій історичний епіцентр в інших частинах земної кулі.

Мондіалізація є не лише економічною, але й символічною також. Уже не існує стійких духовних кордонів, і ототожнення певної території з певною релігією більше не є можливим, навіть якщо хтось і відчуває ностальгію за національною тотожністю, яка була б тісно пов'язана з певною релігією.

Отже, у сучасному європейському суспільстві все ж є місце для релігії. За сучасних умов розвитку суспільства, за умов реальної та всезростаючої поведінки людей знову стверджується право на культурну, релігійну, мовну відмінність. Релігія не повинна справляти вплив на суспільне життя, але може в повному обсязі відігравати свою роль як духовна, етична, культурна, і навіть у дуже широкому сенсі, політична сила, але лише за умов поваги до автономії індивідів та до демократичного плюралізму. Сучасна епоха зацікавлена у шанобливому підході до релігійних традицій, які відзначає висока здатність до артикуляції нашої моральної чутливості.

Список використаних джерел:

1. Браун Р.М. Правила діалога. Москва : ББИ, 2002. 151 с.
2. Бубер М. ДIALOG. Москва : Республіка, 1994. С. 93–124.

3. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. Ставки XXI-го століття. Київ : Дух і літера, 2006. 332 с.
4. Колодний А. Академічне релігієзнавство. Київ : Світ Знань, 2000. 862 с.
5. Jean-Paul Willaime. Univers scolaires et religions. Paris. Editions du Cerf, 1991. 274 p.
6. Jocelyne C. Islam, citizenship and the dynamics of European Integration, Intermediary Report. Paris: G.S.R.L., July 2002. 346 p.
7. Бергер П. Релігія и проблема убедительности. URL: <http://magazines.russ.ru>
8. Тица М. Екуменізм в Європі. URL: <http://www.rri.ro/arh-art>

Пучкова Д.Д.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ЕВОЛЮЦІЙНА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Процеси інтеграції та глобалізації новочасного суспільства трансформують його традиційний погляд на світ, закладають фундамент системного погляду, за яким жодна наукова, соціальна або технічна проблема не може бути вирішена без розгляду всіх її аспектів в їх взаємозв'язку і єдності. Ця трансформація сприяє розвитку нових способів взаємодії всередині науки, приводячи до виникнення таких форм наукового пізнання, як міждисциплінарні дослідження.

У середині ХХ століття в епістемології визрів натуралістичний поворот, зміна вектору розгляду пізнання та пізнавальної проблематики. Головним аспектом виокремлювалась думка про те, що епістемологія має повернутись до витоків пізнання, а це означає, що вона має повернутись не до метафізичних чи філософських пояснень, а до біологічних, фізичних та нейрофізіологічних. Продуктом натуралістичної епістемології (некласичної теорії пізнання) постали проекти, серед яких особливо виокремлюються еволюційна епістемологія та радикальний конструктивізм. В межах таких проектів, когнітивність розглядається, як характеристика життя в усіх його проявах, тоді як еволюція органів пізнання та пізнавальних здібностей